Ілияс Жансүгіров

“Анам тілі”
“Домбыра”
өлеңдері

Сабақтың мақсаты: І.Жансүгіров өмірі мен шығармашылығынан қысқаша мәлімет беру, өлеңнің мазмұнын меңгерту

Міндеттері:

1. Өлеңнің ой-түйінін жан-жақты аша отырып, шығарманың идеясына көз жеткізу.
2. Әдебиет теориясынан түсінік беру.
3. Шығармашылыққа баулу, халық өнері туралы, ана тілі туралы оқушылардың өз ойын ашық айтып, өзіндік көзқарасын қалыптастыруына ықпал ету.

Қайталау – оқу анасы

“ Топтастыру”

I топ: Сәкен Сейфуллин

II топ: Бейімбет Майлин

III топ: Ілияс Жансүгіров

І топ

1. Ақын жастарға қандай тілек айтады?
2. Ақын келешектен не күтеді?

1. Әңгіме қалай басталады?
2. Ауыл балаларының айтуынша молда қандай адам?
3. Портрет дегеніміз не? Молданың портретін сипаттап айт.
4. Түйебайдың сабаққа қалай екенін жазушы қалай береді? Кішкентай Түйебай сабаққа барған алғашқы күннен-ақ молданың қаһарына ілікті. Неге оны жек көреді. Не себепті?
5. Түйебайдың осындай бір кешігіп қалған кездегі молданың қатыгездігін жазушы қалай суреттейді?
6.
7. Түйебай қандай шешімге келді?
8. Әрі қарай Түйебайдың тағдыры қалай өрбиді?
9. Молдадан зәбір көру тек Түйебайдың басында болды ма?
10. Жазушы Осы іңгімесі арқылы не айтқысы келді?

«Мен өзім тауда туып, тасында өстім»

Олар өмірдегі өрнекті өнегелерімен халық жүрегінде мәңгі сақталды

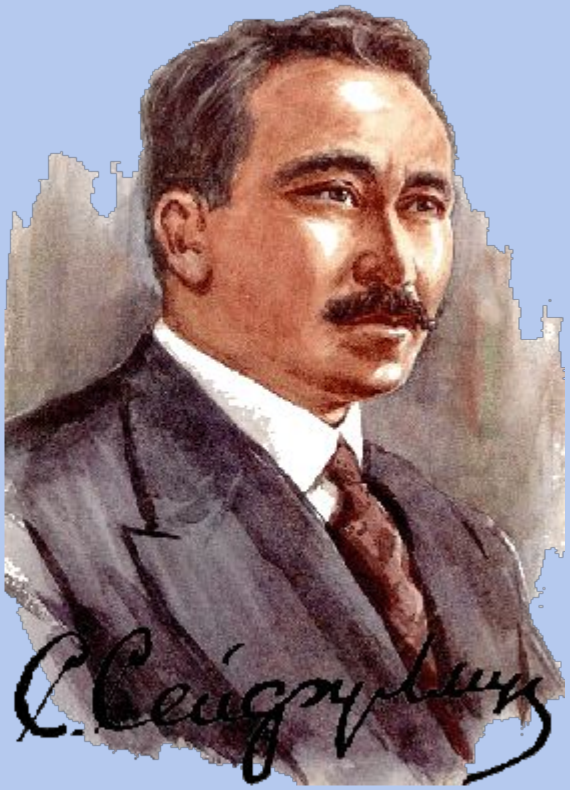

(1894-1938)

Сен білесің бе?
“ҮШ БӘЙТЕРЕК”

Ілияс Жансүгіров (1894-1938)

“Ілияс Жансүгіровтің ірі поэмалары – “Дала”,” Күйші”, “Құлагер”. Осы үш поэма тұсында қазақтың Абайдан кейінгі поэзиясы аса биік ірі сана табады”.
М.Әуезов

- **«Анам тілі» өлеңі**
- ***Өлеңнен түсініксіз сөздерді   теру. Мағынасын ашу***
- ***Бағасы алтын анам тілі – қымбат***
- ***Бағаланған балаң түрі - есейген***
- ***Маңымды танығанмын - білгенмін***
- ***Тәттілік - қадірлілік***
- ***Апкәусар – мөлдір де дәмді су деген мағынада***

Ақын өз ана тілін қалай бағалайды?

- **Тілден биік асқан тау, тілден асқан байлық жоқ, тілден терең теңіз жоқ.**

Ғ.Мүсірепов.

- **Өз тілін сезбеген бала - ана сүтін татпаған жетіммен тең.**

Б.Момышұлы

Домбыра

қазақ

құдірет

“ДОМБЫРА”

1. *Домбыра үні*
2. *Әуез*
3. *Қарқын*
4. *Күй суреті*

Әдеби теориялық ұғымдар

- **Градация, дамыту** - алдыңғы сөзден соңғы сөзді, алдыңғы ойдан соңғы ойды, алдыңғы құбылыстан соңғы құбылысты асыра, асқақтата түсу.

Градация

Түйдектетеу **Баяулату**

- «Домбыра» өлеңінде осы екі түрі де бар.

- Домбыра, сенде мін бар ма?

Мінсіз болсаң тіл бар ма?
Тіл жоқ деуге бола ма?
Тілден анық үн барда.
Домбыраның күші мол
Көмейінде күй барда?

(Түйдектеу бағытында жазылған)

- **Келді жақын сең қағысқан,**
Үн шыққандай жолбарыстан
Тұншыққандай
Өлді арыстан
Ат шапқандай
Жер қайысқан.
(Баяулату сарынымен жазылған)

Теңеу, эпитетті табу

- **Теңеу:** **тұншыққандай, ат шапқандай, қамыстай, дыбыстай, жарыстай, дауыстай, барыстай.**
- **Эпитет:** **қоңыр жел, адақтаған күй, ыңыранған домбыра.**

- **Домбыра жайлы қалам тербеген ақындар**

1. **Бір ішегінде биіктік бар, бір ішегінде тереңдік.**
   Ол мылқауды сөйлетеді, жылатады кереңді .

Қадір Мырзалиев

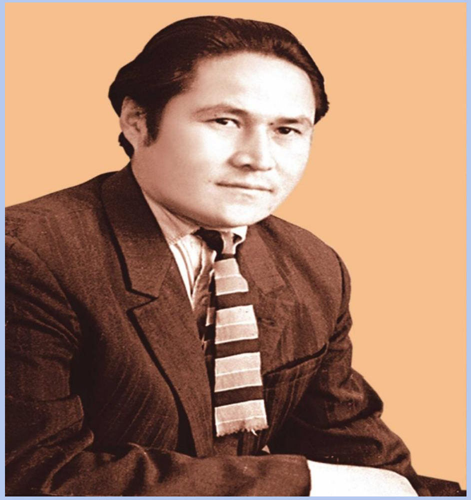

2. **Домбырам, қоңыр қазым, аққуымсың!**
   Арманым, мұңым, сырым, шаттығымсың!
3. **... Бабамнан қалған мұрам сен болмасаң,**
   Өнердің не екенін де білмес едім

Мұқағали Мақатаев

4. Бақыт жайлы толғанам көп,
Менің бағым – домбыра.
Қалам ұстай білмесем – қайғырмас ем,
ал, бірақ
домбыра ұстай білмесем,
күйдің мәнін, сүйсінбесем, әрі ұғып,
өлер едім, жүрегім
қасіреттен жарылып !

- **Сергіту сәті**

С.Сейфуллин

Қазақ тілі – менің ана тілім!

Алаштың асыл азаматтары

Олар *тіл* үшін жанын,
малын құрбан етті

«Ілияс Жансүгіров - қазақ әдебиетінің шаң жұқпас жүйрігі, жыр Құлагері, поэзиямыздың бар саласына үлес қосып, поэма жанрын қол жетпес биікке көтеріп күні бүгінге дейін үлгі шашып дәстүр жасаған қайраткер»

Тұрсынбек Кәкішов